

Kontakt dzieci i młodzieży z pornografią

RAPORT Z BADAŃ

DAJEMY
DZIECIOM
SIĘ

dawniej
Fundacja
Dzieci
Niczyje

Autorzy:

Katarzyna Makaruk
Joanna Włodarczyk
Piotr Michalski

Redakcja: Maciej Czerwiński

Projekt graficzny: Norbert Grzelka

Zdjęcie na okładce pochodzi z serwisu Pexels.com.

Zadanie finansowane ze środków Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016–2020.

Copyright © 2017 Minister Zdrowia

Fundacja Dajemy Dzieciom Się

03-926 Warszawa, ul. Walecznych 59

Tel. (22) 616 02 68

fdds@fdds.pl

www.fdds.pl

Kontakt dzieci i młodzieży z pornografią

RAPORT Z BADAŃ

SPIS TREŚCI

Pornografia	5
Cele badania	7
Metodologia	8
Kwestie etyczne	9
Kwestionariusz	9
Ograniczenia badawcze	9
Wyniki	10
Kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi	10
Aktywność online	14
Słuchanie muzyki, oglądanie zdjęć i filmów	15
Portale społecznościowe i czaty	15
Poszukiwanie informacji i nauka	15
Gry	16
Pozostałe aktywności online	16
Czas spędzany online	16
Nadużywanie internetu	16
Kontrola rodzicielska	18
Wiedza i przekonania na temat seksualności	20
Zachowania seksualne	22
Zachowania seksualne młodzieży 13+	22
Zachowania seksualne młodzieży 15+	23
Czynniki korelujące z kontaktem z materiałami pornograficznymi	25
Płeć i wiek	25
Kontrola rodzicielska	25
Związek między kontaktem z pornografią a innymi ryzykownymi zachowaniami	25
Seksting	25
Wczesna inicjacja seksualna	26
Stereotypy płciowe	26
Nadużywanie internetu	26
Zadowolenie z życia	26
Podsumowanie	27
Dzieci w wieku 11–14 lat	27
Młodzież w wieku 15–18 lat	27
Wnioski	29
Bibliografia	30

PORNOGRAFIA

Pornografia jest definiowana jako „przekaz, którego celem jest wywołanie u odbiorcy podniecenia seksualnego” (Rasmussen, Ortiz, Whoite, 2015). Ponieważ taki opis zakłada subiektywną ocenę celu przekazu, część definicji opisuje również jego treść – nagie ciało, genitalia i akt seksualny (Short, Blach, Smith, Wetterneck, Wells, 2011). W przypadku badań, w których respondentami są dzieci i młodzież, często zamiast o pornografii, mówi się szerzej – o materiałach seksualizujących (Mitchell, Jones, Finkelhor, Wolak, 2014; Peter, Valkenburg, 2006). W niniejszym badaniu pytanie o kontakt z pornografią zadano w następujący sposób:

” *W ciągu ostatniego roku z pewnością widziałeś(-aś) wiele różnych obrazków, zdjęć czy filmów. Czasami mogły być one w sposób wyraźny związane z seksem – na przykład pokazywały nagich ludzi albo ludzi w czasie seksu. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy widziałeś(-aś) cokolwiek tego typu?*

Jest to tłumaczenie pytania, które zadawano w międzynarodowych badaniach EU Kids Online¹.

Analiza treści popularnych filmów pornograficznych (Bridges, Wosnitzer, Scharrer, Sun, Liberman, 2010) wykazała, że zdecydowana większość scen (88,2%) w filmach pornograficznych zawiera agresję fizyczną, a prawie połowa (48,7%) – agresję słowną. Sprawcami przemocy w materiałach pornograficznych są zazwyczaj mężczyźni, a ofiarami – kobiety. Dodatkowo w materiałach tego rodzaju kobiety na przemoc reagują neutralnie lub w taki sposób, jakby sprawiała im ona przyjemność. Kontakt z takimi treściami może mieć negatywny wpływ szczególnie na dzieci i młodzież.

Pornografia może kształtować nierealistyczne oczekiwania w stosunku do życia seksualnego i mylne przekonania na temat relacji (Tsitsika i in., 2009). Oglądanie pornografii może być dla nastolatków źródłem kompleksów dotyczących ich wyglądu (Izdebski, Wąż, 2014; Zurbriggen i in., 2007). Niepokojący jest również związek między nałogowym oglądaniem pornografii a występowaniem problemów psychicznych i mniejszym zadowoleniem z życia (Peter, Valkenburg, 2011). Dziewczyny mające kontakt z prezentowanymi w mediach seksualizującymi materiałami częściej doświadczają depresji (Ybarra, Mitchell, 2005). Ponadto osoby regularnie oglądające pornografię mają gorsze osiągnięcia w nauce (Beyens, Vandenbosch, Eggermont, 2015) i częściej piją alkohol (Svedin, Åkerman, Priebe, 2011).

¹ EU Kids Online to międzynarodowy projekt badawczy finansowany przez Program „Safer Internet plus” Komisji Europejskiej na temat korzystania przez dzieci z internetu. W badaniu wzięły udział dzieci z 25 krajów i ich rodzice.

Według obliczeń serwisu Extremetech² 30% ruchu online generuje pornografia (Anthony, 2012). Dotyczy jej co czwarte zapytanie w wyszukiwarkach internetowych (Stowarzyszenie Twoja Sprawa, 2013). Wyniki badania treści popularnych filmów pornograficznych (Bridges i in., 2010) wykazały powszechność występowania w nich przemocy. Większość analizowanych scen (88,2%) zawierała agresję fizyczną, a prawie połowa (48,7%) – agresję słowną, głównie wyzywanie. Sprawcami przemocy w materiałach pornograficznych są zazwyczaj mężczyźni i jest ona skierowana na kobiety. Dodatkowo występujące w nich kobiety reagują na przemoc neutralnie lub w taki sposób, jakby sprawiała im ona przyjemność. Jak wynika z przeglądu badań realizowanych na przestrzeni ostatnich 20 lat (Peter, Valkenburg, 2016), na kontakt z pornografią narażone są szczególnie starsze nastolatki płci męskiej, które mają słabe lub trudne relacje rodzinne.

Badania pokazują, że kontakt dzieci i młodzieży z pornografią to w wielu krajach poważny problem. Według danych z Australii ponad 90% chłopców i ponad 60% dziewczyn w wieku 13–16 lat widziało w internecie pornografię (Fleming, Greentree, Cocotti-Muller, Elias, Morrison, 2006). W 2010 roku 23% Amerykanów w wieku 10–17 lat przyznało, że w ciągu roku poprzedzającego badanie przypadkowo trafiło w internecie na materiały pornograficzne (Mitchell, Jones, Finkelhor, Wolak, 2014).

W 2012 roku przeprowadzono międzynarodowe badanie EU-NET-ADB (Makaruk, Wójcik, 2012), które pokazało, że spośród badanych europejskich państw w Polsce jest najwyższy odsetek młodych osób, które deklarują kontakt z pornografią w internecie w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie. Takie doświadczenie miało aż 67% polskich nastolatków w wieku 14–17 lat. Na Islandii kontakt z pornografią miał zbliżony odsetek nastolatków (65%), natomiast w Rumunii z materiałami pornograficznymi zetknęła się połowa badanych (52%). Średnia dla siedmiu państw europejskich³ wyniosła 59%.

Według badań EU Kids Online (Livingstone, Haddon, Görzig, Ólafsson, 2011) realizowanych w 2010 roku także młodsze dzieci są narażone na kontakt z pornografią. W Polsce 24% osób w wieku 9–16 lat w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie widziało zdjęcia, obrazki lub filmy wyraźnie związane z seksem.

Według polskiego prawa zabronione jest prezentowanie treści pornograficznych osobom małoletnim do 15 roku życia (Kodeks karny, art. 202).

Niniejszy raport prezentuje wyniki pierwszego tak kompleksowego badania w ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie dzieci i młodzieży, dotyczącego kontaktu z pornografią.

2 Blog technologiczny poświęcony nowym technologiom, sprzętowi i oprogramowaniu komputerowemu oraz nauce.

3 W badaniu brały udział: Polska, Islandia, Niemcy, Grecja, Holandia, Hiszpania i Rumunia.

CELE BADANIA

Celem badanie było przede wszystkim określenie skali problemu kontaktu dzieci i młodzieży z pornografią oraz ustalenie grup najbardziej narażonych na ten kontakt. Dodatkowo badanie miało za zadanie określenie czynników ryzyka kontaktu dzieci i młodzieży z pornografią oraz związku między kontaktem dzieci i młodzieży z pornografią a jego konsekwencjami psychospołecznymi i zdrowotnymi. Wyniki badania mają być też podstawą działań profilaktycznych i pomocowych.

METODOLOGIA

Badanie zrealizowano od 19 października do 13 listopada 2017 roku w ogólnopolskiej losowej reprezentatywnej próbie 3943 uczniów w wieku 11–18 lat przez Kantar Millward Brown SA oraz Realizację sp. z o.o. Badaniem objęto uczniów V, VI i VII klas szkół podstawowych, II i III klas gimnazjum oraz I i II klas szkół ponadgimnazjalnych. Łącznie badanie przeprowadzono w 90 szkołach na terenie całej Polski.

Warstwowanie populacji objęto podział terytorialny na województwa i klasy wielkości miejscowości. Do celu doboru próby zostały wyznaczone proporcje populacyjne dzieci i młodzieży w poszczególnych rocznikach we wszystkich powyżej zdefiniowanych warstwach na trzech poziomach nauczania. Jednostką losowania była cała klasa. Losowanie miało charakter proporcjonalny do wielkości szkół i odbyło się według schematu bez zwracania. Na drugim etapie losowania w ramach wybranych szkół wylosowano poszczególne oddziały klasowe. W ramach każdej ze szkół wylosowano 2–4 oddziałów klasowych (w zależności od wielkości szkoły). Losowanie miało charakter proporcjonalny do wielkości klasy i odbyło się według schematu bez zwracania. Liczba klas losowanych na poszczególnych poziomach w ramach wszystkich szkół należących do jednej warstwy była proporcjonalna do populacji uczniów w określonym wieku. Losowy dobór szkół i klas zagwarantował przy tym reprezentatywność płci badanych uczniów. Operatem losowania szkół była baza danych szkół dostępna w Systemie Informacji Oświatowej prowadzonym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

W każdej ze szkół uczestniczących w badaniu wybrano lokalnego koordynatora, który był osobą odpowiedzialną za koordynację badań na miejscu oraz przygotowanie informacyjne uczestników badania i ich rodziców.

Do wrażliwej tematyki oraz grupy docelowej dostosowano technikę Audio-CASI, która wyklucza udział ankietera w wypełnianiu kwestionariusza. Każdy z badanych uczniów korzystał z tabletu, na którym była wyświetlana ankietę, oraz słuchawek, przez które było odtwarzane nagranie lektora czytającego pytania. Badanie realizowano na terenie szkoły. Jednocześnie ankietę wypełniało około 10 uczniów. Średni czas wypełniania kwestionariusza dla młodszej grupy wiekowej (11–14 lat) wyniósł 15 minut, natomiast dla starszej (15–18 lat) – 16 minut.

W celu zwiększenia reprezentatywności próby zastosowano wagi analityczne. Maksymalny błąd oszacowania wyniósł 1,9%.

Tabela 1. Struktura próby po zważeniu

	Ogółem		11–12 lat		13–14 lat		15–16 lat		17–18 lat	
	N	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Chłopcy	2011	51%	538	51%	428	51%	645	51%	400	51%
Dziewczyny	1932	49%	517	49%	411	49%	620	49%	384	49%
Ogółem	3943	100%	1055	100%	839	100%	1265	100%	784	100%

Kwestie etyczne

Udział w badaniu był anonimowy. Projekt wymagał wyrażenia zgody na udział w badaniu przez dyrektora szkoły, następnie pisemnej zgody rodzica lub opiekuna dziecka oraz ustnej zgody samego dziecka.

W celu zminimalizowania ryzyka odniesienia przez uczestników badania szkód w procesie tworzenia kwestionariusza brał udział zespół ekspertów. Ponadto badanie właściwe zostało poprzedzone pilotażem, dzięki któremu możliwe było wprowadzenia zmian do kwestionariusza i jeszcze lepsze dostosowanie jego wersji do wieku respondentów.

Wszyscy uczestnicy badania zostali poinformowani o numerze bezpłatnego Telefonu Zaufania dla Dzieci i Młodzieży 116 111 w sytuacji, gdyby chcieli porozmawiać na tematy poruszane w kwestionariuszu.

Badanie uzyskało pozytywną opinię Komisji ds. Etyki Badań Naukowych z Udziałem Człowieka Uniwersytetu Warszawskiego.

Kwestionariusz

Do badania wykorzystano kwestionariusz w trzech wersjach dostosowanych do wieku respondentów (11–12 lat, 13–14 lat i 15–18 lat).

Kwestionariusz poruszał następujące zagadnienia:

- korzystanie z internetu (czas korzystania, używane urządzenia),
- aktywności podejmowane w internecie,
- nadużywanie internetu,
- kontrola rodzicielska,
- kontakt z pornografią (miejsce kontaktu, częstotliwość kontaktów, sposób kontaktu, rodzaj szkodliwych treści),
- wiedza na temat seksualności,
- ocena zadowolenia z różnych aspektów życia,
- podejmowanie zachowań seksualnych (tylko w przypadku najstarszej grupy wiekowej).

Przeprowadzono wiele analiz regresji (logistycznych lub liniowych w zależności od formy operacjonalizacji zmiennych), w których jako predyktory zastosowano wystąpienie kontaktu z treściami pornograficznymi (tak/nie), jego częstość oraz płeć i wiek respondenta.

Ograniczenia badawcze

Przyjęta metodologia i procedura badawcza niosą za sobą pewne ograniczenia. Po pierwsze, część szkół odmówiła udziału w badaniu, co mogło wynikać z kontrowersji, jakie wiążą się z samym tematem badania. Po drugie, istnieje ryzyko, że respondenci mający problemy z korzystaniem z pornografii mogą temu zaprzeczać i celowo udzielać w ankiecie nieprawdziwych odpowiedzi, aby pokazać się w lepszym świetle.

WYNIKI

Poniżej przedstawiono wyniki badania. W pierwszej kolejności zaprezentowano dane dotyczące skali oraz charakterystyki kontaktu dzieci i młodzieży z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi. Ponieważ dzieci i młodzież mają kontakt z tymi materiałami głównie przez internet, następnie przedstawiono wyniki dotyczące aktywności online, nadużywania internetu oraz kontroli rodziców dotyczącej działalności dzieci w sieci. W dalszej kolejności opisano dane prezentujące wiedzę dzieci i młodzieży na temat dojrzewania i seksualności oraz zachowania seksualne, takie jak rozpoczęcie życia seksualnego i seksting⁴. Ostatnia część to wyniki analiz statystycznych, które pozwalają na ustalenie czynników wpływających na kontakt z pornografią oraz związku między kontaktem z pornografią a innymi ryzykownymi zachowaniami dzieci i młodzieży.

Kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi

Aż 43% dzieci i nastolatków w wieku 11–18 lat miało kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi⁵. Częściej byli to chłopcy niż dziewczyny (50% vs 36%) i młodzież (15–16 lat – 55%, 17–18 lat – 63%) niż młodsze dzieci (11–12 lat – 21%, 13–14 lat – 36%). Warto zauważyć, że aż 20% z respondentów nie odpowiedziało na to pytanie (zaznaczyli opcję *Nie wiem / Trudno powiedzieć* lub *Nie chcę odpowiadać*), co może wskazywać, że skala kontaktu jest jeszcze większa.

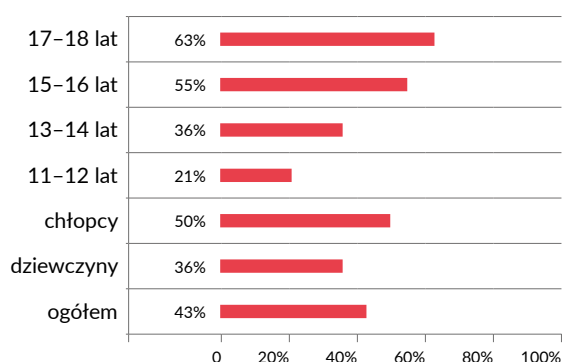
Co piąty badany (19%), który miał kontakt z materiałami pornograficznymi, przyznał, że trafia na takie materiały codziennie, a co czwarty (24%) – raz lub dwa razy w tygodniu. Raz w miesiącu lub rzadziej natrafia na nie 37% badanych. Aż 20% respondentów nie umiało odpowiedzieć na pytanie o częstotliwość kontaktu z materiałami pornograficznymi, co może oznaczać, że osób, które mają regularny kontakt jest jeszcze więcej.

Ogółem 18% dzieci i nastolatków w wieku 11–18 lat co najmniej raz w tygodniu ma kontakt z materiałami pornograficznymi. Częstotliwość kontaktu wzrasta wraz z wiekiem: od 6% u dzieci w wieku 11–12 lat do 31% u 17–18-latków twierdzi, że styka się z takimi materiałami co najmniej raz w tygodniu.

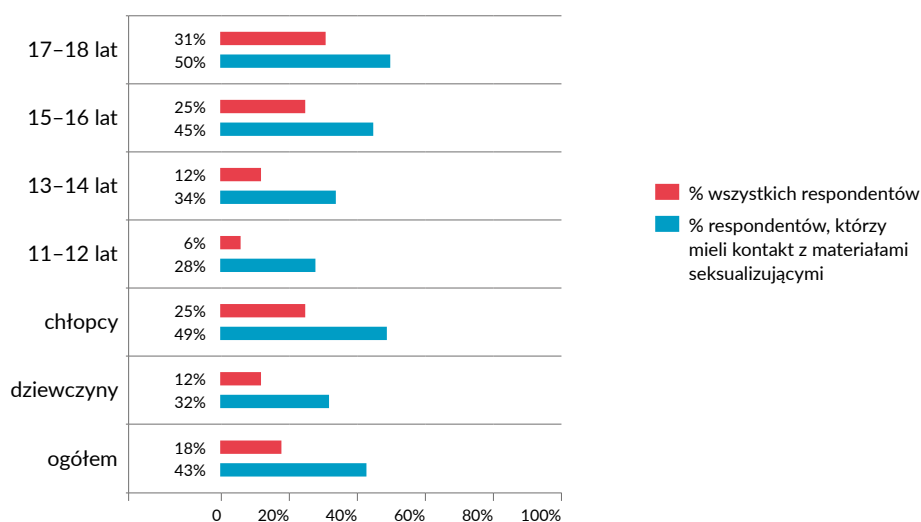
⁴ Seksting to zjawisko przesyłania treści o charakterze erotycznym, głównie swoich nagich lub półnagich zdjęć, za pomocą internetu i telefonu komórkowego.

⁵ W dalszej części raportu używamy określenia *pornografia* w odniesieniu do treści pornograficznych i seksualizujących. Patrz: *Metodologia*.

Wykres 1. Kontakt z materiałami pornograficznymi lub seksualizującymi w ciągu ostatniego roku według płci i wieku, N = 3943

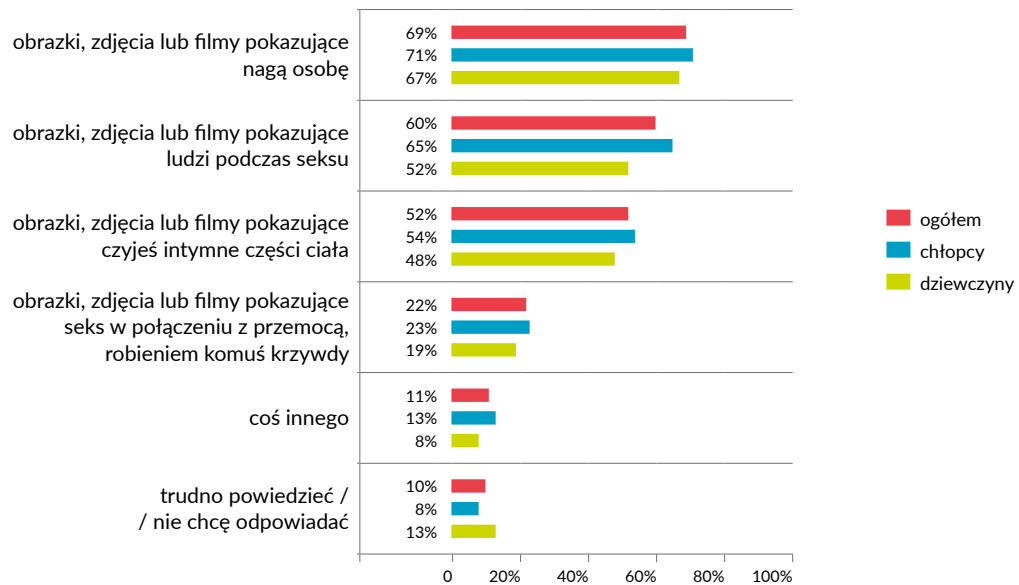
Wykres 2. Kontakt z materiałami pornograficznymi lub seksualizującymi co najmniej raz w tygodniu według płci i wieku, N = 3943 i n = 1703

Dzieci i młodzież mają kontakt przede wszystkim ze zdjęciami i filmami pokazującymi nagie osoby (69%), jednak jedynie 15% badanych widziało tylko takie materiały. Większość widziała również zdjęcia i filmy pokazujące stosunek seksualny (60%) i intymne części ciała (54%). Aż co piąta osoba (22%) w wieku 13–18 lat⁶, która zetknęła się z pornografią, oglądała seks w połączeniu z przemocą czy robieniem komuś krzywdy. Nieco częściej takie materiały widzieli chłopcy niż dziewczyny (23% vs 19%).

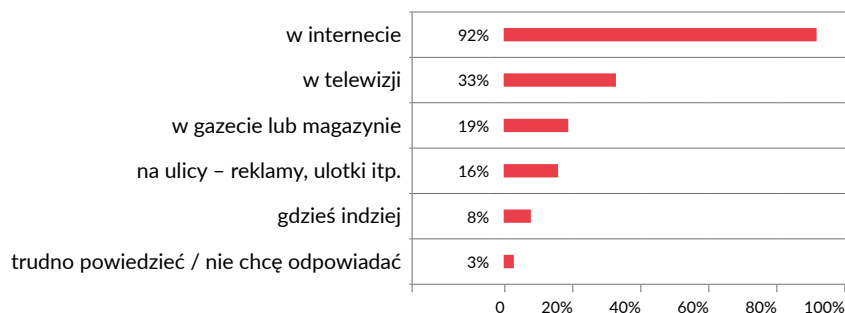
⁶ Pytanie zadano tylko osobom od 13 roku życia.

Wykres 3. Rodzaj materiałów seksualizujących z jakimi respondenci mieli kontakt według płci, $n = 1484$ (13–18 lat), pytanie wielokrotnego wyboru

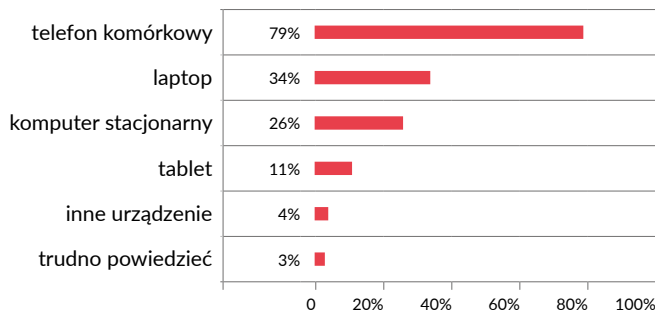

Do kontaktu dzieci z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi najczęściej dochodzi w internecie (92%). Jedyne co trzecia osoba (33%) jako medium wskazała telewizję, co piąta (19%) – prasę, a prawie co szósta (16%) zobaczyła przekazy tego typu na ulicy (w reklamie lub na ulotce). Urządzeniem, na którym respondenci najczęściej oglądali pornografię, korzystając z internetu, był telefon komórkowy (79%), dwa razy mniej badanych (34%) wskazało laptop, a jedynie co czwarty (26%) – komputer stacjonarny.

Wykres 4. Miejsce kontaktu z materiałami pornograficznymi lub seksualizującymi, $n = 1703$

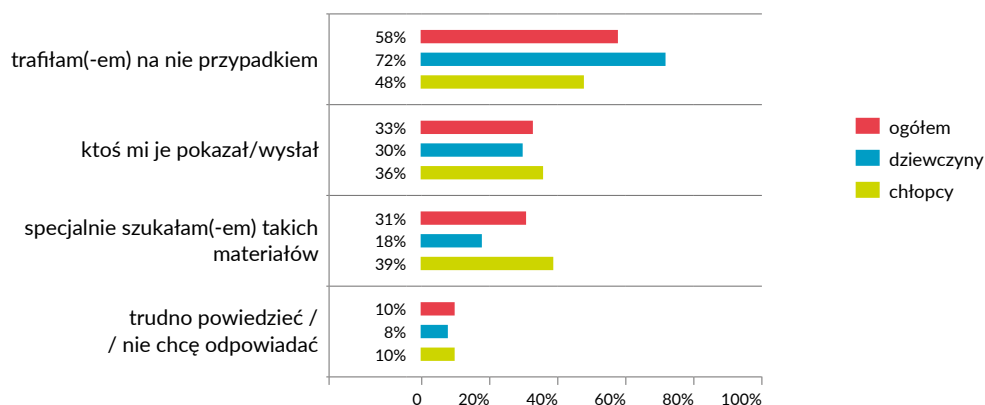
Wykres 5. Urządzenia, za pomocą których miał miejsce kontakt z materiałami pornograficznymi lub seksualizującymi przez internet, $n = 1564$

Ponad połowa dzieci (58%), które miały kontakt z materiałami pornograficznymi lub seksualizującymi, twierdzi, że trafiła na nie przypadkiem. Co trzeciemu dziecku (33%) ktoś pokazał tego typu materiały i najczęściej był to kolega lub koleżanka (84%). Do celowego szukania takich materiałów przyznało się 31% badanych. Robili to zazwyczaj dla przyjemności (80%) lub z ciekawości (58%), a niektórzy szukali informacji na temat seksu (19%).

Na pornografię przypadkiem trafiają przede wszystkim dziewczyny (72%) i młodsze dzieci (11–12 lat – 69%). Natomiast celowo materiałów pornograficznych szuka starsza młodzież (17–18 lat – 40%) i chłopcy (39%).

Wykres 6. Sposób kontaktu z materiałami pornograficznymi lub seksualizującymi według płci, $n = 1703$

Spośród dzieci, które natrafiły w internecie na pornografię, 39% twierdzi, że było to dla nich niepokojące doświadczenie. Częściej były to młodsze dzieci (11–12 lat – 61%) i dziewczyny (45%) niż starsze nastolatki (17–18 lat – 33%) i chłopcy (34%). Niespełna co trzecia zaniepokojona osoba (30%) rozmawiała z kimś o tym, co widziała. Przede wszystkim byli to najmłodsi respondenci, w wieku 11–12 lat (37%). Ci, którzy rozmawiali, najczęściej zwracali się do rówieśników (82%). Z rodzicami rozmawiało 27% zaniepokojonych dzieci, a z inną osobą

dorostą (np. nauczycielem, pedagogiem) – 12%. Dziewczyny rozmawiały chętniej z matką, a chłopcy – z ojcem.

Zdaniem 60% nastolatków w wieku 15–18 lat pornografia może być szkodliwa. Twierdzi tak połowa chłopców (49%) i 70% dziewczyn w tym wieku. Najczęściej wskazywanym negatywnym skutkiem oglądania pornografii, według nastolatków, jest to, że może ona uzależniać (47%). Spośród badanych 15–18-latków 35% uważa, że pornografia prezentuje nierealistyczny obraz kontaktów seksualnych, tyle samo (35%) – że może zawierać przemoc. Z tym, że pornografia może kształtować nieprawdziwe przekonania na temat wyglądu ciała człowieka, zgadza się 34% respondentów.

Jednemu na 14 15–18-latków (7%) zdarzyło się zapłacić za dostęp do materiałów seksualizujących, co wskazuje na intensywne i regularne oglądanie pornografii. Częściej robili to chłopcy niż dziewczyny (8% vs 3%).

Aktywność online

Ponieważ dzieci i młodzież mają kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi przede wszystkim przez internet, dodatkowo przeanalizowano dokładniej ich ogólną aktywność online.

Na co dzień urządzeń elektronicznych z dostępem do internetu używa 98% badanych nastolatków. Najczęściej korzystają oni z internetu w telefonie komórkowym (92%). Ponad połowa użytkowników urządzeń elektronicznych (54%) do korzystania z internetu używa laptopa, co trzecia osoba (32%) – komputera stacjonarnego, a co czwarta (20%) – tabletu. Dostęp do sieci w konsoli do gier (np. Xbox, Playstation) ma 17% badanych, a w przenośnej konsoli (np. Nintendo 3DS, PlayStation Vita) – 2%.

Chłopcy znacznie częściej niż dziewczyny korzystają z internetu na komputerze stacjonarnym (45% vs 18%) i na konsoli do gier (27% vs 7%), a dziewczyny – na laptopie (61% vs 45%) i w telefonie komórkowym (94% vs 91%). Użytkownicy internetu w tablecie to najczęściej młodsze dzieci, w wieku 11–12 lat (27%).

Tabela 2. Urządzenia za pomocą, których nastolatki korzysta z internetu według wieku i płci, $n = 3907$

	Ogółem	Dziewczyny	Chłopcy	11–12 lat	13–14 lat	15–16 lat	17–18 lat
Telefon komórkowy	92%	94%	91%	85%	92%	95%	97%
Laptop	54%	61%	47%	49%	56%	55%	56%
Komputer stacjonarny	32%	18%	45%	22%	31%	37%	38%
Tablet	20%	20%	20%	27%	24%	15%	15%
Konsola do gier, np. Xbox, PlayStation	17%	7%	27%	18%	18%	16%	18%
Przenośna konsola do gier, np. Nintendo 3DS, PlayStation Vita	2%	0%	3%	3%	2%	1%	1%
Inne	1%	1%	2%	2%	2%	1%	0%

Słuchanie muzyki, oglądanie zdjęć i filmów

Najpopularniejsze aktywności w internecie to słuchanie muzyki (90%) i oglądanie filmów na YouTube (86%). Połowa użytkowników internetu (51%) ogląda filmy i seriale, gra w gry online oraz ściąga pliki, filmy, gry lub muzykę.

Portale społecznościowe i czaty

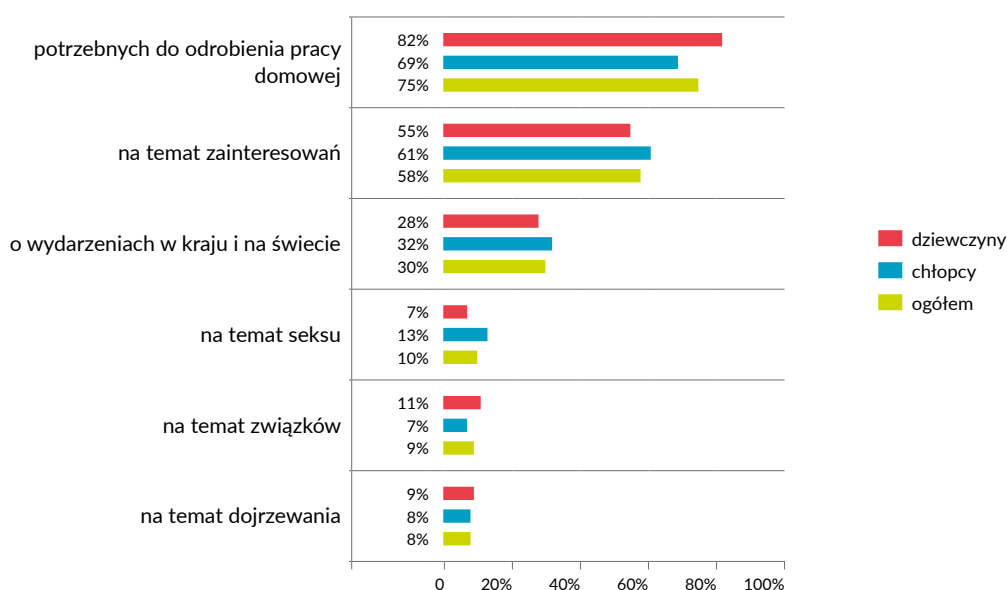
Do popularnych aktywności należy także korzystanie z portali społecznościowych. Większość badanych kontaktuje się ze znajomymi za pomocą komunikatorów, np. Messengera (83%), przegląda portale (73%), a połowa respondentów (51%) udostępnia zdjęcia i filmiki. Spośród starszych nastolatków, w wieku 15–18 lat, 3% deklaruje korzystanie z czatów erotycznych.

Poszukiwanie informacji i nauka

Większość respondentów (75%) szuka w internecie informacji potrzebnych do odrobienia pracy domowej, ponad połowa (58%) – na temat zainteresowań, a 30% – o wydarzeniach w kraju i na świecie. Co dziesiąta osoba (10%) deklaruje, że uczestniczy w kursach językowych online.

Również co dziesiąty respondent (10%) poszukuje w internecie informacji na temat seksu. Częściej są to chłopcy niż dziewczyny (13% vs 7%) i starsze nastolatki (15–16 lat – 12%, 17–18 lat – 16%) niż te najmłodsze, w wieku 11–12 lat (4%). Związki uczuciowe to temat, który interesuje 9% badanych. Częściej w celu pogłębienia wiedzy o związkach do internetu zaglądają dziewczyny niż chłopcy (11% vs 7%) i starsze nastolatki (15–16 lat – 11%, 17–18 lat – 13%) niż najmłodsze, w wieku 11–12 lat (4%). Osiem procent badanych twierdzi, że próbowało zdobyć w internecie informacje na temat dojrzewania.

Wykres 7. Poszukiwanie informacji w internecie według płci, n = 3935

Gry

Połowa młodych użytkowników internetu (53%) gra w gry online. Znacznie częściej są to chłopcy niż dziewczyny (71% vs 33%) oraz najmłodsze nastolatki, w wieku 11–12 lat, niż te najstarsze, w wieku 17–18 lat (60% vs 47%).

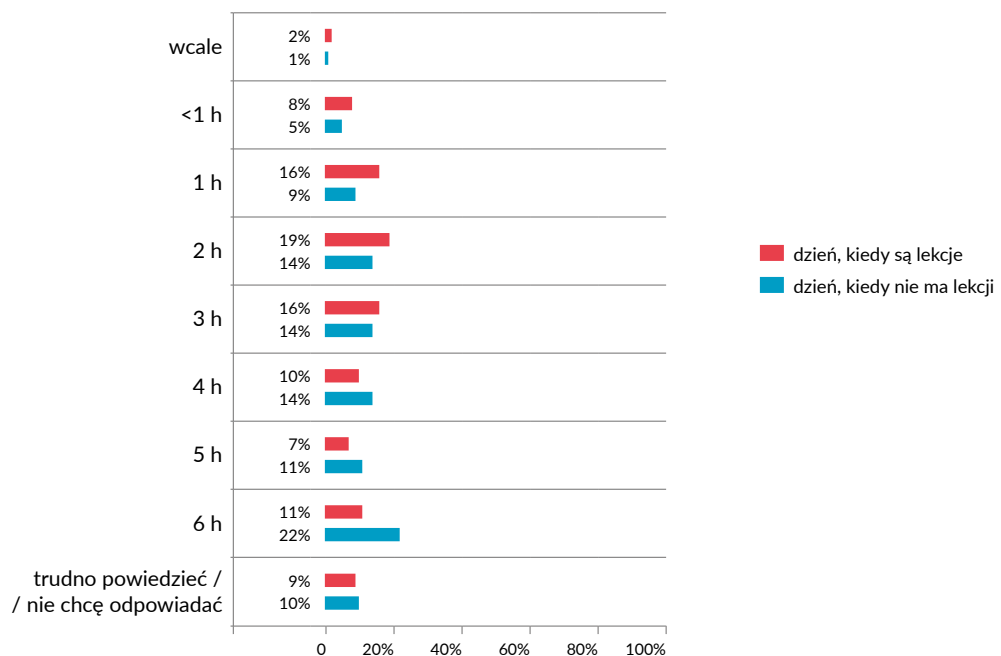
Pozostałe aktywności online

Co drugi respondent (49%) korzysta ze szkolnego dziennika elektronicznego, 41% badanych robi zakupy online, a 4% – prowadzi własny blog lub vlog.

Czas spędzany online

Nastolatki korzystają z internetu dłużej w dni wolne od zajęć szkolnych. Przynajmniej 3 godziny w internecie spędza w dni szkolne 43% badanych, natomiast w dni, kiedy nie ma lekcji, odsetek ten wzrasta do 61%. Co trzeci respondent (33%) w dni wolne od zajęć korzysta z internetu co najmniej 5 godzin.

Wykres 8. Średni czas spędzany w internecie, N = 3943

Nadużywanie internetu

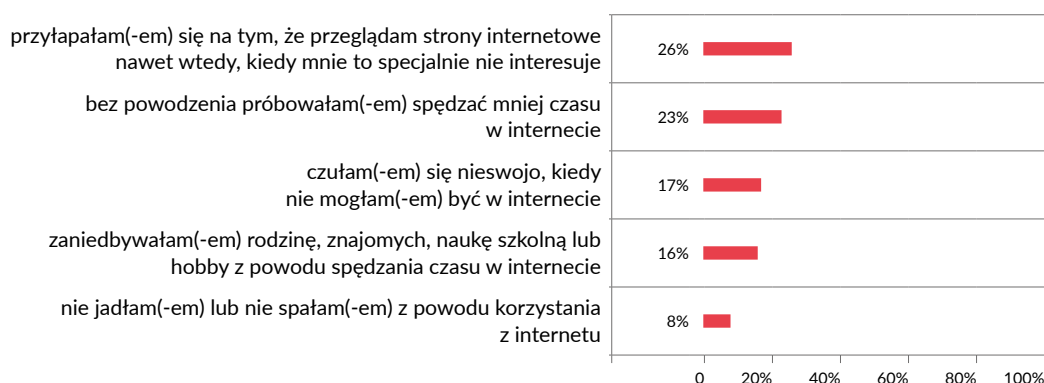
Nadużywanie internetu jest to „zachowanie charakteryzujące się utratą kontroli nad korzystaniem z internetu. Może prowadzić do izolacji oraz zaniedbywania różnych form aktywności społecznej, nauki, aktywnego wypoczynku, higieny osobistej oraz zdrowia” (Makaruk, Wójcik,

2012, s. 4). Nadużywanie internetu mierzono testem⁷ składającym się z pięciu stwierdzeń dotyczących zachowań prezentowanych przez respondentów w związku z korzystaniem z internetu. Respondenci byli proszeni o określenie częstości tych zachowań – od *bardzo często* do *nigdy*. Odpowiedzi *bardzo często* lub *dość często* zostały uznane za objawy nadużywania internetu.

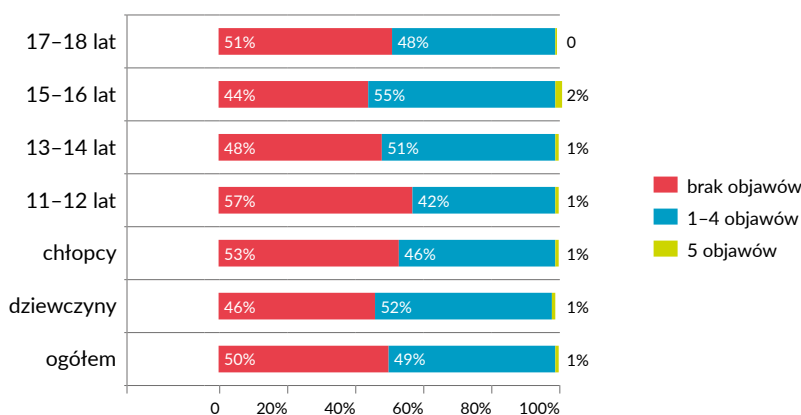
U połowy badanych uczniów nie występują żadne objawy nadużywania internetu, 1–4 niepokojących zachowań (*bardzo często* lub *dość często*) zaobserwowało u siebie 49% respondentów, natomiast wszystkie pięć objawów stwierdził u siebie 1% młodych ludzi.

Co czwarty respondent (26%) w wieku 11–18 lat przyznał, że (*bardzo często* lub *dość często*) przyłapał się na tym, że przegląda strony internetowe nawet wtedy, kiedy go to specjalnie nie interesuje. Niewiele mniej, bo 23% badanych bez powodzenia próbowało spędzać mniej czasu w internecie, 17% czuło się nieswojo, kiedy nie mogło być w internecie, a 16% zaniedbywało rodzinę, znajomych, naukę szkolną lub hobby z powodu spędzania czasu online. Co 12. osoba (8%) przyznała, że nie jadła lub nie spała z powodu korzystania z internetu.

Wykres 9. Objawy nadużywania internetu (odpowiedzi *bardzo często* i *dość często*), N = 3943

Wykres 10. Liczba objawów nadużywania internetu według wieku i płci, N = 3943

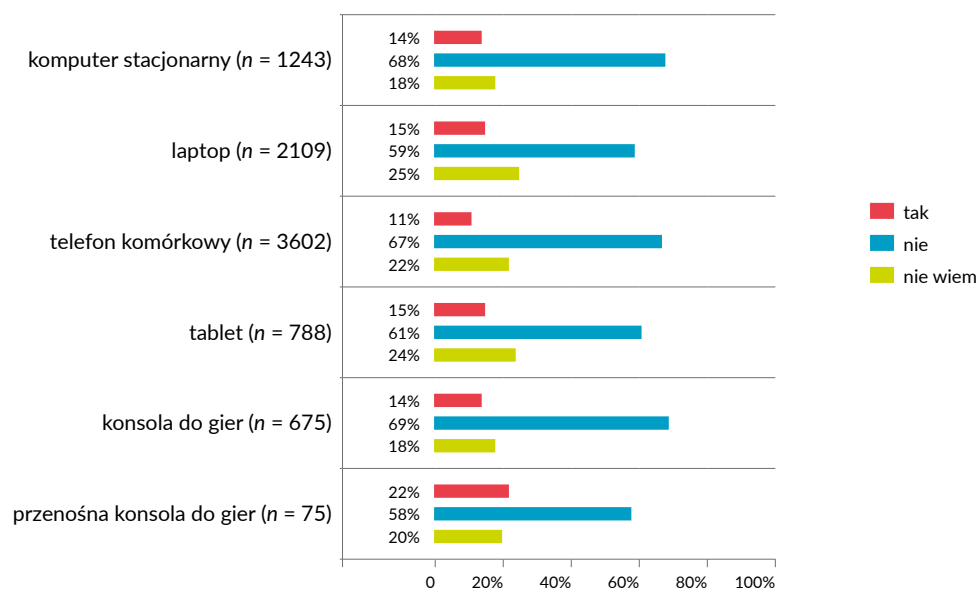
Po zaokrągleniu % mogą nie sumować się do 100.

7 Wybrano ten test nadużywania internetu, ponieważ był on wcześniej wykorzystany w dużej próbie dzieci w wieku 11–16 lat w badaniu Eu Kids Online.

Kontrola rodzicielska

Na większości urządzeń, za których pomocą dzieci korzystają z internetu, nie został zainstalowany żaden program do kontroli rodzicielskiej. Telefony komórkowe są najpowszechniej wykorzystywanymi przez dzieci i młodzież urządzeniami do łączenia się internetem, jednak tylko co dziewiąta osoba (11%) twierdziła, że jej telefon był wyposażony w takie zabezpieczenie. Częściej brak kontroli rodzicielskiej deklarują starsze nastolatki. Ponadto znaczący odsetek respondentów (18–25%) miał trudność z udzieleniem odpowiedzi na pytanie o to, czy na urządzeniu, z którego korzysta, jest zainstalowane takie oprogramowanie.

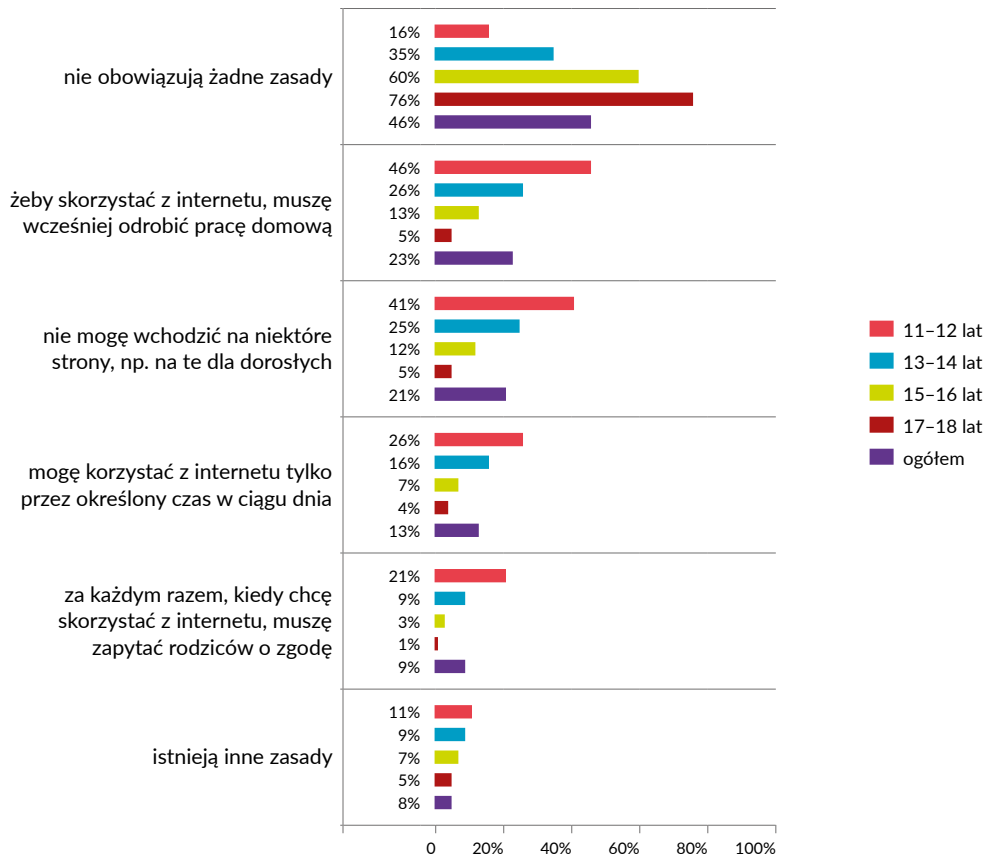
Wykres 11. Program kontroli rodzicielskiej na urządzeniach elektronicznych z dostępem do internetu

Prawie połowa dzieci (46%) korzystających codziennie z internetu przyznała, że w ich rodzinach nie obowiązują żadne zasady dotyczące bezpieczeństwa online. W przypadku młodzieży w wieku 17–18 lat ten odsetek wynosi aż 76%. Z deklaracji respondentów wynika, że zasady są ustalane głównie z myślą o młodszych dzieciach. Spośród osób, w których rodzinach obowiązują zasady związane z korzystaniem z internetu, 78% twierdzi, że przestrzega ich zawsze lub często.

Prawie co czwartego badanego (23%) obowiązuje zasada, że przed skorzystaniem z sieci musi odrobić pracę domową. Co piąta osoba (21%) nie może wchodzić na niektóre strony, np. te dla dorosłych, 13% badanych może korzystać z internetu tylko przez określony czas w ciągu dnia, a 9% – musi zapytać rodziców o zgodę, kiedy chce skorzystać z internetu. Zasada ta jest stosowana najczęściej w stosunku do najmłodszych nastolatków, w wieku 11–12 lat.

Wykres 12. Zasady obowiązujące w rodzinie według wieku, n = 3935

Połowa dzieci (51%) korzystających z internetu przyznała, że w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie ich rodzic lub opiekun zapytał o to, co robią w sieci lub jakie strony odwiedzają. Rodzice częściej interesowali się tym w przypadku dziewczyn niż chłopców (54% vs 49%) oraz młodszych nastolatków (11-12 lat - 63%, 13-14 lat - 57%) niż starszych (15-16 lat - 46%, 17-18 lat - 38%).

Spośród młodych internautów 42% twierdzi, że ich rodzic lub opiekun rozmawiał z nimi w ciągu roku poprzedzającego badanie o bezpieczeństwie w internecie. Również w tym przypadku częściej w rozmowie z rodzicami uczestniczyły dziewczyny niż chłopcy (45% vs 39%) oraz młodsze nastolatki (11-12 lat - 58%, 13-14 lat - 48%) niż starsze (15-16 lat - 34%, 17-18 lat - 25%).

Do tego, że rodzic lub opiekun ograniczył im czas dostępu do internetu lub zakazał korzystania z internetu na jakiś czas, przyznało się 44% badanych. W takiej sytuacji znajdowali się najczęściej respondenci w wieku 11-12 lat (59%).

Nieco ponad połowa uczniów (58%) deklaruje, że w ciągu roku szkolnego poprzedzającego badanie miała w szkole zajęcia dotyczące szkodliwych treści w internecie. Najczęściej byli to najmłodsi respondenci, w wieku 11-12 lat - 65% z nich twierdzi, że było edukowanych na ten temat.

Wiedza i przekonania na temat seksualności

Jednym z celów badania było poznanie związku między kontaktem z pornografią a konsekwencjami psychospołecznymi. Za takie konsekwencje uznano błędne przekonania na temat dojrzewania i seksualności wśród dzieci i młodzieży. Dlatego w kwestionariuszu umieszczono serię pytań dotyczącą wiedzy i przekonań na ten temat. Przeprowadzenie badania w tak dużej próbie daje dodatkowo obraz wiedzy oraz przekonań dzieci i młodzieży w Polsce na tematy związane z seksualnością. Poniżej przedstawiono wyniki dotyczące poszczególnych pytań. W dalszej części raportu zaprezentowano wybrane związki między tymi odpowiedziami a kontaktem z pornografią.

Pytania⁸ dotyczące wiedzy oraz przekonań na tematy związane z dojrzewaniem i seksualnością różniły się w zależności od wieku badanych – inne pytania zadano młodszym (11–14 lat), a inne starszym respondentom (15–18 lat), zgodnie z treściami obecnymi w programach nauczania oraz ich rozwojem psychoseksualnym.

Młodsze dzieci zapytano głównie o kwestie związane z dojrzewaniem i zmianami zachodzącymi podczas dojrzewania: owłosieniem narządów płciowych, trądzikiem i różnicowaniem proporcji ciała. Ponad 90% badanych odpowiedziało na te pytania poprawnie. Na pytania dotyczące intymnych części ciała oraz wystąpienia pierwszej miesiączki odsetek poprawnych odpowiedzi znacząco spadł – z 67% do 41%. Im starsza młodzież (13–14 lat), tym wiedza na temat dojrzewania jest większa. Dodatkowo poziom wiedzy dziewczyn jest znacząco wyższy niż chłopców – z wyjątkiem pytania dotyczącego kształtów i rozmiarów penisa, na które poprawnie częściej odpowiadali chłopcy.

Tabela 3. Wiedza i przekonania na temat dojrzewania według płci i wieku, $n = 1894$ (11–14 lat), % poprawnych odpowiedzi

Wiedza i przekonania na temat dojrzewania	Ogółem	Dziewczyny	Chłopcy	11–12 lat	13–14 lat
Podczas dojrzewania u dziewcząt i u chłopców pojawia się owłosienie w okolicy narządów płciowych (prawda)	91%	93%	88%	88%	94%
Podczas dojrzewania u dziewcząt i u chłopców może pojawić się trądzik (prawda)	91%	96%	86%	87%	95%
Podczas dojrzewania u dziewcząt i u chłopców zmieniają się proporcje ciała (prawda)	90%	92%	88%	88%	93%
Penisy mają różne rozmiary i kształty (prawda)	67%	57%	77%	62%	74%
Pierwsza miesiączka u dziewcząt powinna wystąpić przed 12 rokiem życia (fałsz)	49%	62%	36%	45%	54%
Podczas trwania miesiączki wszystkie dziewczynki nie mogą ćwiczyć ze względów zdrowotnych (fałsz)	43%	55%	31%	39%	48%
Obie piersi powinny być tej samej wielkości – jeśli jest inaczej świadczy to o chorobie (fałsz)	41%	54%	28%	37%	45%

⁸ Pytania zostały opracowane przez ekspertów – psychologa i seksuologa.

Starszej młodzieży (15–18 lat) zadano pytania dotyczące seksualności i przekonań na temat relacji męsko-damskich. Jedno z pytań bezpośrednio dotyczyło wiedzy na temat pornografii. O tym, że w pornografii sceny są odgrywane, a seks w rzeczywistości rzadko tak wygląda, było przekonanych 64% młodych ludzi. Istotnie częściej były to 17–18-latki (69%). Warto zwrócić uwagę, że znacząco mniej chłopców niż dziewczyn (49% vs 67%) poprawnie oceniło stwierdzenie dotyczące zgody kobiety na uprawianie seksu i jednocześnie znacząco więcej dziewczyn niż chłopców (35% vs 26%) uważa, że mężczyźni cały czas myślą o seksie. Jak widać, w badanych są głęboko zakorzenione stereotypy dotyczące płci przeciwnej. Niepokoi to, że mniej niż połowa młodych ludzi (48%) poprawnie odpowiedziała na pytania dotyczące możliwości zarażenia się HIV podczas seksu oralnego.

Tabela 4. Wiedza i przekonania na temat seksualności według płci i wieku, $n = 2049$ (15–18 lat), % poprawnych odpowiedzi

Wiedza i przekonania na temat seksualności	Ogółem	Dziewczyny	Chłopcy	15–16 lat	17–18 lat
Tylko kobiety, które mają duży biust, są atrakcyjne (fałsz)	86%	90%	81%	84%	88%
Kobieta może zajść w ciążę już po pierwszym stosunku seksualnym (prawda)	86%	88%	84%	84%	89%
Tylko chłopcy i mężczyźni się masturbują (fałsz)	82%	80%	83%	80%	85%
Tylko mężczyźni z dużymi penisami są dobrymi kochankami (fałsz)	69%	72%	66%	68%	71%
W pornografii sceny są odegrane i zmontowane – w rzeczywistości seks rzadko tak wygląda (prawda)	64%	62%	66%	61%	69%
Kiedy kobieta mówi, że nie chce uprawiać seksu, to tak naprawdę tego chce (fałsz)	58%	67%	49%	57%	60%
Mężczyźni cały czas myślą o seksie (fałsz)	54%	45%	63%	55%	53%
Nie można się zarazić HIV przez seks oralny (fałsz)	48%	47%	49%	45%	52%
Depilacja okolic intymnych jest konieczna ze względów higienicznych (fałsz)	31%	30%	32%	30%	31%

Niemal dwie trzecie dzieci i młodzieży (63%) z pytaniami dotyczącymi dojrzewania lub seksualności zwraca się do mamy – częściej młodsi (11–12 lat – 84%) niż starsi (17–18 lat – 44%) oraz dziewczyny (73%) niż chłopcy (54%). W drugiej kolejności nastolatki (40%) zwracają się do kolegów/przyjaciół. Częściej robią to starsi (51%) niż młodsi (26%) i dziewczyny (46%) niż chłopcy (32%). Z tatą rozmawia na ten temat co trzeci nastolatek (35%), najczęściej chłopcy (51%). Najrzadziej dzieci rozmawiają na takie tematy z nauczycielami (15%).

Tabela 5. Osoby, do których zwracają się dzieci i młodzież, gdy mają pytania na temat dojrzewania/seksualności, według płci w wieku, N = 3943, % poprawnych odpowiedzi*

Do kogo zwracasz się z pytaniami na temat dojrzewania/seksualności?	Ogółem	Chłopcy	Dziewczyny	11-12 lat	13-14 lat	15-16 lat	17-18 lat
Do mamy	63%	54%	73%	84%	75%	50%	44%
Do przyjaciela/przyjaciółki lub kolegi/koleżanki	40%	32%	49%	26%	37%	47%	51%
Do taty	35%	51%	18%	46%	42%	28%	24%
Do lekarza lub pielęgniarki	29%	27%	32%	33%	35%	24%	27%
Do brata lub siostry	23%	22%	24%	24%	26%	21%	21%
Do psychologa/pedagoga	19%	22%	16%	20%	22%	18%	17%
Do nauczyciela(-ki)	15%	17%	13%	20%	20%	11%	10%
Do kogoś innego	10%	11%	9%	7%	8%	11%	13%
Nie wiem / Trudno powiedzieć	9%	12%	5%	4%	5%	13%	13%
Nie ma takiej osoby	6%	7%	5%	2%	4%	9%	9%

*Możliwe odpowiedzi do wyboru: *Prawda, Fałsz, Nie wiem.*

Zachowania seksualne

Zachowania seksualne również mogą mieć związek z kontaktem z materiałami pornograficznymi. Ta część kwestionariusza była dostosowana do wieku respondentów. Żadne z pytań nie zostały zadane najmłodszym respondentom, w wieku 11–12 lat.

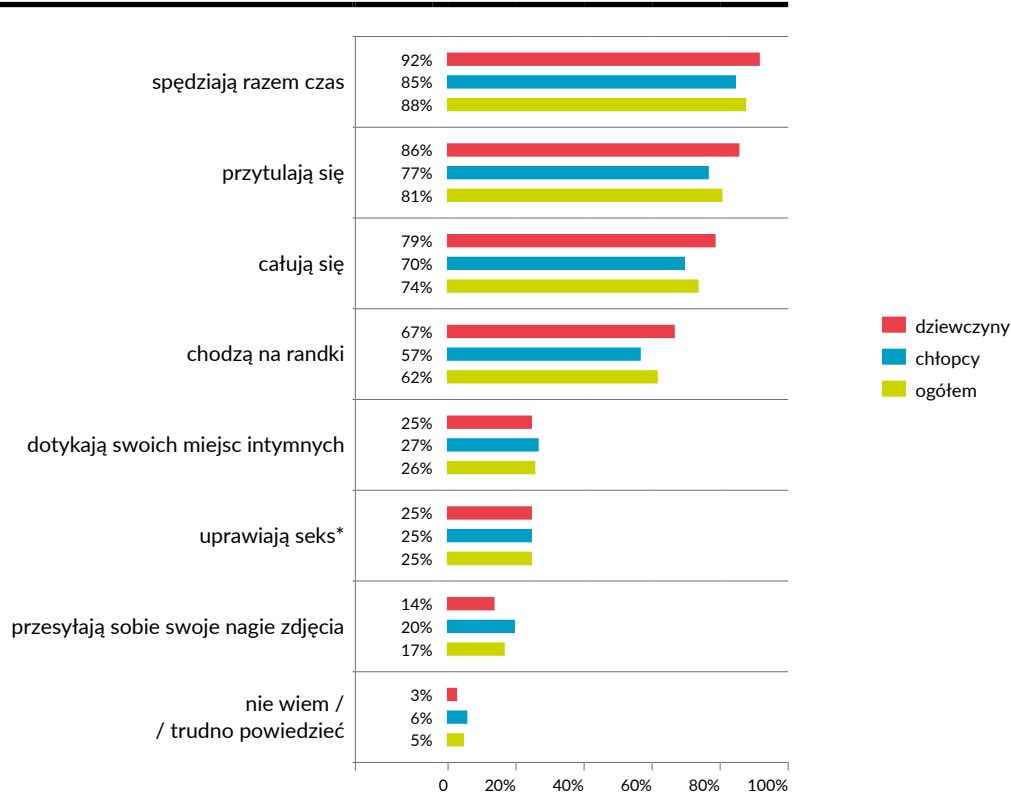
Zachowania seksualne młodzieży 13+

Pytanie „Co, Twoim zdaniem, robią osoby w Twoim wieku, gdy mają chłopaka lub dziewczynę?” zadano respondentom w wieku 13–18 lat.

Zdecydowana większość nastolatków odpowiedziała, że spędzają razem czas (88%), przytulają się (81%), całują (74%) i chodzą na randki (62%). Wszystkie te odpowiedzi częściej zaznaczały dziewczyny. Co czwarty nastolatek (26%) odpowiedział, że dotykają swoich miejsc intymnych czy uprawiają seks (25%), a 17% – że przesyłają sobie nagie zdjęcia, co istotnie częściej zaznaczyli chłopcy (20%).

Wszystkie te zachowania rówieśników występują częściej w przypadku starszych nastolatków. Chodzenie na randki zaznaczyło 46% 11–12-latków, 65% 13–14-latków i 73% 17–18-latków, a wysyłanie nagich zdjęć, odpowiednio, 7%, 17% i 29%. Uprawianie seksu (tę odpowiedź widziały tylko osoby, które ukończyły 15 lat) zostało uznane za zachowanie osób będących w związku przez 24% 15–16-latków i 55% 17–18-latków.

Wykres 13. Zachowania rówieśników, którzy mają chłopaka/dziewczynę, n = 2888 (13–18 lat)

* Odpowiedź widoczna tylko dla osób, które ukończyły 15 lat.

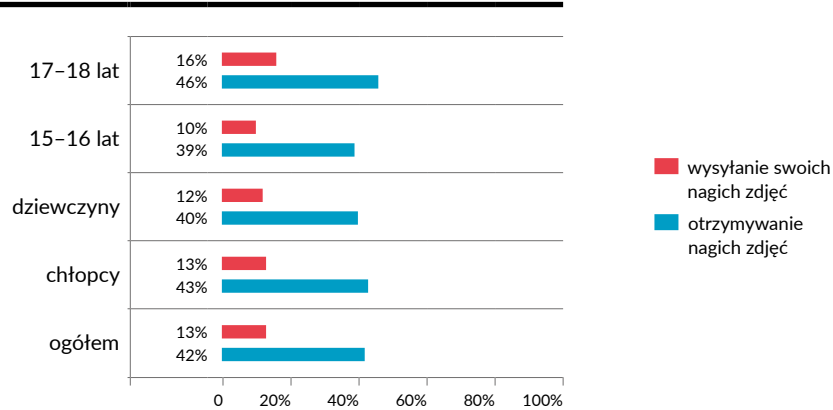
Zachowania seksualne młodzieży 15+

Pytania dotyczące zachowań seksualnych – zarówno rozpoczęcia życia seksualnego, jak i sekstingu – zadano tylko osobom od 15 roku życia.

Niemal co czwarty (23%) nastolatek w wieku 15–18 lat deklaruje, że rozpoczął już życie seksualne. Spośród nich 43% stwierdziło, że pierwszy stosunek seksualny odbyło w wieku 15–16 lat, a 21% – w wieku 17–18 lat. Odpowiedzi na to pytanie odmówiło 19% badanych z tej grupy wiekowej. Niepokoi 18% odpowiedzi o inicjacji seksualnej w 10–14 roku życia, ponieważ kontakt seksualny osoby w tym wieku jest niezgodny z obowiązującym w Polsce z prawem. Średni wiek inicjacji wyniósł 15,3 roku, a mediana – 16 lat.

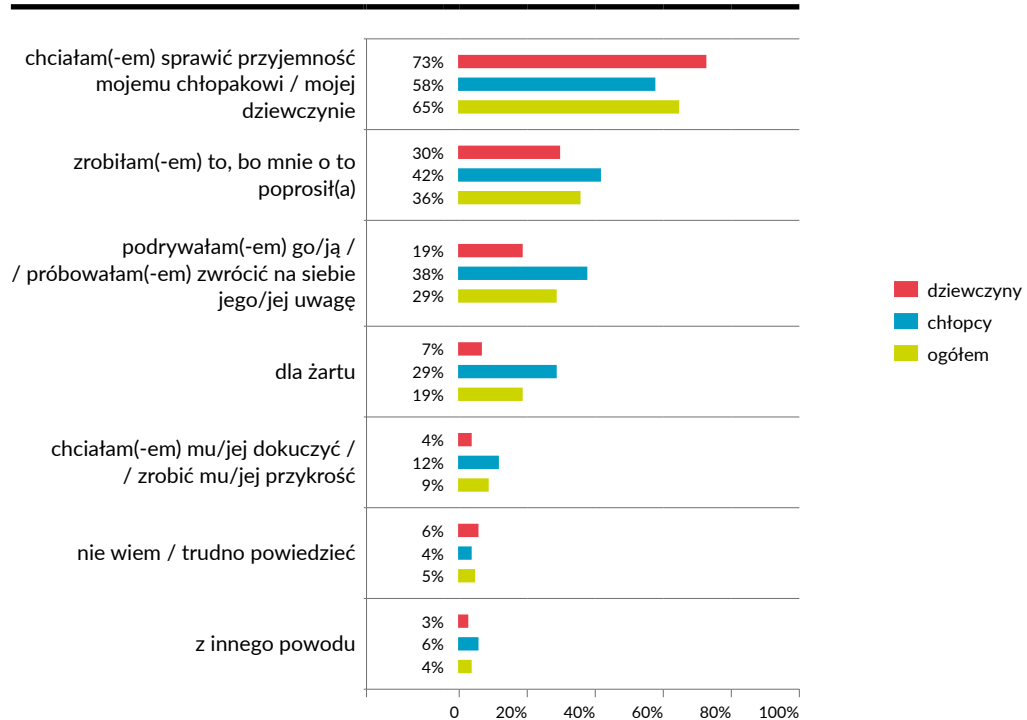
Spośród młodych ludzi w wieku 15–18 lat 42% deklaruje, że otrzymało kiedyś od innej osoby jej nagie zdjęcie lub film, a 13% wysłało swoje nagie zdjęcie lub film.

Wykres 14. Otrzymywanie i wysyłanie nagich zdjęć/filmów, n = 2049 (15–18 lat)

Seksting najczęściej ma miejsce w związku jako chęć sprawienia przyjemności partnerce lub partnerowi (65% osób, które wysyłały takie zdjęcia lub filmy) – częściej ten powód podają dziewczyny niż chłopcy (73% vs 58%). W drugiej kolejności jest to odpowiedź na prośbę partnera lub partnerki (36%). Seksting może też być formą podrywu (29%), głównie przez chłopców (38%). Chłopcy dużo częściej wysyłają tego typu zdjęcia lub filmy dla żartu (29%) lub w celu dokuczenia drugiej osobie (12%).

Wykres 15. Powody wysłania swoich nagich zdjęć, n = 2049 (15–18 lat)

Czynniki korelujące z kontaktem z materiałami pornograficznymi

Jednym z głównych celów badania było określenie, od czego zależy to, że dzieci natrafiają na pornografię w internecie. Analizom poddano wiele zmiennych, które mogą sprzyjać takiemu kontaktowi lub mu zapobiegać. Poniżej opisano dokładniej zmienne, których związek z kontaktem z pornografią okazały się istotne statystycznie. Badanie uzupełniono o analizy wpływu tych czynników na częstość styczności z pornografią wśród dzieci.

Płeć i wiek

Najsilniejszy wpływ na kontakt z pornografią ma płeć respondentów – chłopcy natrafiają na takie treści ponad dwa razy częściej (AOR = 2,23)⁹ niż dziewczyny. Chłopcy również prawie trzy razy (AOR = 2,61) częściej niż dziewczyny mają codzienny kontakt z materiałami pornograficznymi. Ponadto ryzyko kontaktu z pornografią wzrasta wraz z wiekiem (AOR = 1,28).

Kontrola rodzicielska

Dwa razy częściej (AOR = 2,13) pornografię oglądają osoby, których rodzice nie ustalili żadnych zasad korzystania z internetu. Określenie przez rodziców limitu czasu na korzystanie z internetu w ciągu dnia zmniejsza szansę na kontakt dzieci z treściami pornograficznymi (AOR = 0,68). Dzieci, których rodzice rozmawiają z nimi o bezpieczeństwie w sieci, częściej zaznaczały odpowiedź świadczącą o sporadycznym natrafianiu na treści pornograficzne i seksualizuje (AOR = 1,51).

Związek między kontaktem z pornografią a innymi ryzykownymi zachowaniami

Kolejnym celem było określenie związku kontaktu dzieci z pornografią a ryzykownymi zachowaniami seksualnymi (sekstingiem, wczesną inicjacją seksualną, stereotypami płciowymi) i nadużywaniem internetu.

Seksting

Osoby, które miały kontakt z pornografią, częściej angażują się w seksting – trzy razy częściej (AOR = 3,35) otrzymują nagie lub prawie nagie zdjęcia i pięć razy częściej (AOR = 5,01) wysyłają tego typu materiały.

⁹ AOR – dostosowany iloraz szans – stosunek szansy wystąpienia A do szansy wystąpienia B, np. stosunek szansy kontaktu z pornografią wśród osób, których rodzice nie wprowadzili żadnych zasad korzystania z internetu, do szansy kontaktu z pornografią wśród pozostałych osób wynosi 2,13, co oznacza, że ryzyko kontaktu z pornografią jest dwukrotnie wyższe w przypadku osób, których nie obowiązują żadne zasady związane z korzystaniem z internetu.

Wczesna inicjacja seksualna

Osoby, które miały codzienny kontakt z treściami pornograficznymi, dwa razy częściej (AOR = 2,01) odbywały wczesną inicjację seksualną (przed ukończeniem 15 lat)

Stereotypy płciowe

Nastolatki, które codziennie oglądają pornografię, częściej postrzegają przedmiotowo zarówno kobiety, jak i mężczyzn – prawie dwa razy rzadziej nie zgadzają się ze stereotypowymi stwierdzeniami: „kobieta, kiedy mówi, że nie chce uprawiać seksu, to tak naprawdę tego chce” (AOR = 0,581) oraz „mężczyźni cały czas myślą o seksie” (AOR = 0,58).

Nadużywanie internetu

Istnieje istotny statystycznie wpływ kontaktu z treściami pornograficznymi na nadużywanie internetu ($\beta = 0,21$). Osoby, które natrafiły na tego typu treści, istotnie częściej nadużywały internetu, czyli zaniedbywały inne sfery życia z powodu nadmiernego korzystania z sieci.

Zadowolenie z życia

Analizie poddano wpływ zadowolenia z różnych aspektów życia na zaistnienie kontaktu z treściami pornograficznymi. Istotne statystycznie okazało się zadowolenie z rodziny (AOR = 0,904) i zadowolenie z życia ogólnie (AOR = 0,904). Oznacza to, że osoby bardziej zadowolone z rodziny oraz te bardziej zadowolone z życia ogólnie nieco rzadziej mają kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi.

PODSUMOWANIE

Poniżej przedstawiono główne wyniki w podziale na dwie grupy wiekowe: dzieci w 11–14 lat i młodzież w wieku 15–18 lat.

Dzieci w wieku 11–14 lat

- Młodsze dzieci rzadziej mają kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi: 21% dzieci w wieku 11–12 lat i 36% dzieci w wieku 13–14 lat.
- Co najmniej raz w tygodniu kontakt z materiałami pornograficznymi miało 6% dzieci w wieku 11–12 lat i 12% dzieci w wieku 13–14 lat.
- Najmłodszy respondenci (11–12 lat) istotnie rzadziej niż pozostali trafiają na tego typu materiały w internecie (83%), a istotnie częściej mają z nimi kontakt w prasie (25%) lub na ulicy (23%).
- Na pornografię przypadkiem trafiają przede wszystkim młodsze dzieci, w wieku 11–12 lat – 69%, one też istotnie rzadziej niż inne grupy wiekowe szukają takich treści (18%).
- Co piąty młody człowiek w wieku 13–14 lat (20%), który miał kontakt z pornografią, widział seks w połączeniu z przemocą.
- Niemal dwie trzecie dzieci w wieku 11–12 lat (61%) i 43% w wieku 13–14 lat, które zetknęły się z pornografią, było tym zaniepokojone. Spośród nich 32% z kimś o tym rozmawiało, istotnie częściej niż inne grupy wiekowe 11–12-latkowie rozmawiali o tym z mamą (39%).
- Większość dzieci w wieku 11–14 lat (60%) zadeklarowała, że rodzice rozmawiali z nimi o tym, co robią w internecie, a 64% miało w szkole zajęcia na temat bezpieczeństwa w internecie.
- Rodzice co czwartego dziecka w wieku 11–14 lat (24%) nie wprowadzili żadnych zasad korzystania z internetu, natomiast co trzecie dziecko (34%) obowiązuje zasada, że nie może wchodzić na strony dla dorosłych.

Młodzież w wieku 15–18 lat

- Kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi miało 55% 15–16-latków i 63% 17–18-latków.
- Co najmniej raz w tygodniu kontakt z pornografią miało 25% młodzieży w wieku 15–16 lat i 31% młodzieży w wieku 17–18 lat.
- Najstarsi respondenci (17–18 lat) istotnie częściej niż inne grupy wiekowe mają kontakt z pornografią w internecie (94%).
- Celowo materiałów pornograficznych szuka najczęściej starsza młodzież (17–18 lat – 40%).
- Niemal co czwarty młody człowiek w wieku 15–18 lat (23%), który miał kontakt z pornografią, widział seks w połączeniu z przemocą.

- Nastolatki w wieku 15–18 lat, które miały kontakt z pornografią, trzy razy częściej otrzymują nagie lub prawie nagie zdjęcia oraz pięć razy częściej je wysyłają (seksting).
- Co trzeci nastolatek (34%) w wieku 15–18 lat, który zetknął się z pornografią, był tym zaniepokojony. Spośród nich 28% z kimś o tym rozmawiało, istotnie rzadziej niż inne grupy wiekowe 17–18-latkowie rozmawiali o tym z mamą (9%) lub tatą (3%).
- Mniej niż połowa młodzieży w wieku 15–18 lat (43%) zadeklarowała, że rodzice rozmawiali z nimi o tym, co robią w internecie, a 53% miało w szkole zajęcia na temat bezpieczeństwa online.
- Rodzice 66% młodych ludzi w wieku 15–18 lat nie wprowadzili żadnych zasad korzystania z internetu, a zakaz wchodzenia na strony dla dorosłych obowiązywał jedynie 9% młodzieży.

WNIOSKI

- Znacząca część dzieci i młodzieży w Polsce ma kontakt z materiałami pornograficznymi i seksualizującymi. Na kontakt z materiałami tego typu narażeni są szczególnie chłopcy i starsza młodzież. Problem ten wymaga podjęcia stosownych działań.
- W Polsce rodzice nie stosują zabezpieczeń na urządzeniach dzieci oraz nie rozmawiają z dziećmi na temat bezpieczeństwa w sieci. Bardzo ważne jest edukowanie rodziców w tym zakresie, aby uchronić dzieci przed przypadkowym kontaktem z materiałami pornograficznymi.
- Duża część rodziców nie wprowadza w domu żadnych zasad dotyczących korzystania z internetu przez dzieci. Badanie pokazało istotną zależność między wprowadzeniem zasad a ekspozycją dziecka na pornografię.
- Większość dzieci nie rozmawia z nikim o swoich negatywnych doświadczeniach związanych z kontaktem z materiałami pornograficznymi. Nieliczne, które rozmawiają, rzadko na rozmówców wybierają rodziców i inne osoby dorosłe.
- Istnieje związek między nadużywaniem internetu a kontaktem z pornografią. Należy więc zwracać uwagę na dzieci, które nadmiernie używają internetu – nie tylko na czas spędzany online, ale także na to, jakie aktywności podejmują i z jakimi treściami mają kontakt.
- Częste oglądanie pornografii jest związane z umacnianiem stereotypów płciowych oraz niebezpiecznymi przekonaniem dotyczącymi przyzwolenia na seks, co może prowadzić do przemocy seksualnej wobec dziewczyn i kobiet.
- Warto prowadzić dalsze badania na temat związku między oglądaniem treści pornograficznych a innymi ryzykownymi zachowaniami seksualnymi – sekstingiem i wczesną inicjacją seksualną.

BIBLIOGRAFIA

- Anthony, S. (2012). *Just how big are porn sites?* Pobrane z: <https://www.extremetech.com/computing/123929-just-how-big-are-porn-sites>.
- Beyens, I., Vandenbosch, L., Eggermont, S. (2015). Early Adolescent Boys' Exposure to Internet Pornography: Relationships to Pubertal Timing, Sensation Seeking, and Academic Performance, *Journal of Early Adolescence*, 35(8), 1045–1068.
- Bridges, A. J., Wosnitzer, R., Scharrer, E., Sun, C., Liberman, R. (2010). Aggression and sexual behavior in best-selling pornography videos: a content analysis update. *Violence Against Women*, 2010 (10), 1065–1085.
- Fleming, M. J., Greentree, S., Cocotti-Muller, D., Elias K. A., Morrison, S. (2006). Safety in cyberspace: Adolescents' safety and exposure online. *Youth and Society*, 38(2), 135–154.
- Izdebski, Z., Wąż, K. (2014). Zdrowie seksualne i reprodukcyjne młodzieży. *Zdrowie Publiczne i Zarządzanie*, 12(1), 45–55.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A., Ólafsson, K. (2011) *Risks and safety on the internet: the perspective of European children: full findings and policy implications from the EU Kids Online survey of 9–16 year olds and their parents in 25 countries*. EU Kids Online, Deliverable D4. EU Kids Online Network, London, UK.
- Mitchell, K. J., Jones, L., Finkelhor, D., Wolak, J. (2014). *Trends in Unwanted Online Experiences and Sexting. Final report*. Durham: Crimes against Children Research Center.
- Makaruk, K., Wójcik, S. (2012). *EU NET ADB – Badanie nadużywania internetu przez młodzież w Polsce i Europie*. Warszawa: Fundacja Dajemy Dzieciom Się.
- Peter, J., Valkenburg, P. M. (2011). The Use of Sexually Explicit Internet Material and Its Antecedents: A Longitudinal Comparison of Adolescents and Adults. *Archives of Sexual Behavior*, 40(5), 1015–1025.
- Peter, J., Valkenburg, P. M. (2016). Adolescents and Pornography: A Review of 20 Years of Research. *Journal of Sex Research*, 53(4–5), 509–531.
- Rasmussen, E. E., Ortiz, R. R., White, S. R. (2015). Emerging Adults' Responses to Active Mediation of Pornography During Adolescence. *Journal of Children and Media*, 9(2), 160–176.
- Short, M. B., Blach, L., Smith, A. H., Wetterneck, C. T., Wells, D. E. (2012). A Review of Internet Pornography Use Research: Methodology and Content From the Past 10 Years. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(1), 13–23. DOI: 10.1089/cyber.2010.0477.
- Stowarzyszenie Twoja Sprawa. (2013). *Odebrana niewinność. O seksualizacji kobiet i dziewcząt we współczesnej kulturze*. Warszawa: Stowarzyszenie Twoja Sprawa.
- Svedin C. G., Åkerman, I., Priebe, G. (2011). Frequent users of pornography. A population based epidemiological study of Swedish male adolescents. *Journal of Adolescence*, 34, 779–788.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Kormas, G., Konstantoulaki, E., Constantopoulos, A., Kafetzis, D. (2009). Adolescent pornographic internet site use: a multivariate regression analysis of the predictive factors of use and psychosocial implications. *Cyberpsychology & Behavior*, 12(5), 545–550.
- Ybarra, M. L., Mitchell, K. J. (2005). Exposure to Internet pornography among children and adolescents: A national survey. *CyberPsychology and Behavior*, 8, 473–486.

Zurbriggen, E. L., Collins, R. L., Lamb, S., Roberts, T., Tolman, D. L., Ward, M. L., Blake, J. (2007). *Report of the APA task force on the sexualization of girls*. Waszyngton: American Psychological Association.

Aneks 1. Kwestionariusz dla osób w wieku 11–12 lat

Aneks 2. Kwestionariusz dla osób w wieku 13–14 lat

Aneks 3. Kwestionariusz dla osób w wieku 15–18 lat